

Arbetsskador 2011

2011

AM0602

I denna beskrivning redovisas först allmänna och legala uppgifter om undersökningen samt dess syfte och historik. Därefter redovisas undersökningens innehåll och tillförlitlighet samt hur den genomförs och hur man kan ta del av resultaten. Genom att klicka på en rubrik i innehållsförteckningen kommer man direkt till aktuellt avsnitt.

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	1
A Administrativa och legala uppgifter	3
A.1 Ämnesområde.....	3
A.2 Statistikområde.....	3
A.3 SOS-klassificering.....	3
A.4 Statistikansvarig.....	3
A.5 Statistikproducent.....	3
A.6 Uppgiftsskyldighet.....	3
A.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter	4
A.8 Gallringsföreskrifter	4
A.9 EU-reglering	4
A.10 Syfte och historik.....	4
A.11 Statistik användning.....	5
A.12 Uppläggning och genomförande.....	5
A.13 Internationell rapportering.....	5
A.14 Planerade förändringar i kommande undersökningar	5
B Kvalitetsdeklaration	6
B.0 Inledning	6
B.1 Innehåll	6
1.1 Statistiska målstorheter	6
1.1.1 Objekt och population	6
1.1.2 Variabler	7
1.1.3 Statistiska mått	8
1.1.4 Redovisningsgrupper	9
1.1.5 Referenstider	9
B.2 Tillförlitlighet.....	11
2.1 Tillförlitlighet totalt	11
2.2 Osäkerhetskällor	11
2.3 Redovisning av osäkerhetsmått	13
B.3 Aktualitet	13
3.1 Frekvens	13
3.2 Framställningstid	14
3.3 Punktlighet	14
B.4 Jämförbarhet och sammanvändbarhet.....	14
4.1 Jämförbarhet över tiden	14

4.2	Jämförbarhet mellan grupper	14
4.3	Sam användbarhet med annan statistik	15
<i>B.5</i>	<i>Tillgänglighet och förståelighet</i>	<i>15</i>
5.1	Spridningsformer	15
5.2	Presentation	15
5.3	Dokumentation	15
5.4	Tillgång till primärmaterial	15
5.5	Upplysningstjänster	16

A Administrativa och legala uppgifter

A.1 Ämnesområde

Arbetsmarknad

A.2 Statistikområde

Arbetssskador

A.3 SOS-klassificering

Tillhör Sveriges officiella statistik

För undersökningar som ingår i Sveriges officiella statistik Sveriges officiella statistik gäller särskilda regler när det gäller kvalitet och tillgänglighet, se Förordningen om den officiella statistiken (2001:100).

A.4 Statistikansvarig

<i>Myndighet/organisation:</i>	Arbetsmiljöverket (AV)
<i>Postadress:</i>	112 79 Stockholm
<i>Besöksadress:</i>	Lindhagensgatan 133
<i>Kontaktperson:</i>	Ann Ponton Klevestedt
<i>Telefon:</i>	010-730 91 83
<i>Telefax:</i>	08-730 19 67
<i>E-post:</i>	arbetsmiljoverket@av.se

A.5 Statistikproducent

<i>Myndighet/organisation:</i>	Arbetsmiljöverket (AV)
<i>Postadress:</i>	112 79 Stockholm
<i>Besöksadress:</i>	Lindhagensgatan 133
<i>Kontaktperson:</i>	Bodil Umegård
<i>Telefon:</i>	010-730 92 85
<i>Telefax:</i>	08-730 19 67
<i>E-post:</i>	arbetsmiljoverket@av.se

A.6 Uppgiftsskyldighet

Arbetskadeförsäkringen, som regleras i Socialförsäkringsbalken (SFB), är en lagstadgad socialförsäkring som Försäkringskassan har ansvaret för. Alla som förvärvsarbetar, det vill säga anställda, uppdragstagare och egna företagare omfattas av den lagstadgade arbetskadeförsäkringen.

Försäkringen gäller också den som genomgår utbildning i den mån utbildningen medför särskild risk för arbetskada. Det statliga personskadeskyddet gäller för skador som uppkommer i samband med tjänstgöring i totalförsvaret, räddningstjänst eller vistelse i anstalt, SFB 45 kapitlet.

Socialförsäkringsbalken trädde i kraft den 1/1 2011 och ersatt då bland annat Lag (1976:380) om arbetskadeförsäkring (LAF) och av Lag (1977:265) om statligt personskadeskydd (LSP). Arbetsgivare eller arbetsföreståndare som fått

kännedom om inträffad arbetsskada är skyldig att anmäla skadan till försäkringskassan. Annan försäkrad än arbetstagare skall själv göra arbetsskadeanmälan.

Anmälan om arbetsskada skall enligt Förordning (1977:284) om arbetsskadeförsäkring och statligt personskadeskydd, göras om en skada har medfört eller kan antas medföra rätt till sjukvårdsersättning, sjukpenning eller rehabiliteringsersättning från den allmänna försäkringen eller sjuklön, enligt lagen om sjuklön eller ersättning från arbetsskadeförsäkringen. Anmälan skall även göras om skadan har föranlett eller kan antas föranleda sveda och värk eller lyte eller annat stadigvarande men.

A.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter

Uppgifterna är skyddade enligt 24 kap 8 § offentlighets- och sekretesslagen (SFS 2009:400). Vid automatiserad behandling av personuppgifter gäller reglerna i personuppgiftslagen (1998:204) och datalagen (1973:289) för behandling som påbörjats före personuppgiftslagens ikraftträdande. På statistikområdet finns dessutom Lagen om officiell statistik (SFS 2001:99) samt en förordning (SFS 2001:100) om officiell statistik som reglerar behandlingen av personuppgifter.

Mikrodata som möjliggör identifikation av enskilda personer lämnas inte ut.

A.8 Gallringsföreskrifter

Ingen gallring av mikrodata görs

A.9 EU-reglering

Sverige redovisar uppgifter om arbetsolyckor med mer än 3 sjukfrånvarodagar och arbetssjukdomar enligt särskild lista till Eurostat. Uppgifterna är baserade på Arbetsmiljöverkets informationssystem om arbetsskador. Sverige deltar vidare i samarbete inom Eurostat med syfte att få tillstånd mer enhetliga regler för kodning och registrering av arbetsskador.

A.10 Syfte och historik

Grundmaterialet för kodningen utgörs av de uppgifter som lämnats i arbetsskadeanmälan. Arbetsskadeblanketten ger bl.a. uppgifter om den skadade, arbetsgivare, arbetssituation, skadans omfattning och skadeförlopp. Syftet med ISA är att skapa underlag för det förebyggande arbetsmiljöarbete.

Officiell statistik över olycksfall i arbetet har funnits sedan 1906. Från och med 1918 fick Riksförsäkringsanstalten (sedermera Riksförsäkringsverket) ansvaret för statistiken. Denna publicerades fr. o.m. år 1955 i serien Sveriges officiella statistik (SOS) under benämningen "Yrkesskador år xx".

1971 ersattes de graderade avgifterna med en enhetlig avgift. Den 1 juli 1977 upphörde lagen om yrkesskadeförsäkring att gälla och lagen om arbetsskadeförsäkring trädde i kraft. Yrkesskadestatistikens sista redovisningsperiod var därför januari-juni 1977.

Under tiden 1972-1976 arbetade en utredning med yrkesskadestatistikens utformning. Som ett resultat av utredningens förslag (SOU 1976:17) beslöt statsmakterna att Arbetarskyddsstyrelsen (nuvarande Arbetsmiljöverket) med utgångspunkt i det s k Informationssystemet om arbetsskador (ISA) skulle

sammanställa statistik över arbetsskador, som inträffat under år 1979 och senare. Arbetet skulle ske i samarbete med Statistiska centralbyrån. Riksförsäkringsverkets ansvar för arbetsskadestatistiken omfattar därför endast tiden juli 1977–december 1978.

Den 1 juli 1994 blev Arbetsmiljöverket (AV) statistikansvarig myndighet för den officiella statistiken över arbetsskador och arbetsmiljö. Den tekniska produktionen av arbetsskadestatistiken har t.o.m 2001 års arbetsskador utförs av SCB på uppdrag av AV. Fr.o.m 2002 framställs rapporterna enbart av AV.

A.11 Statistikanvändning

Arbetsmiljöverket: Underlag för prioriteringar i föreskriftsarbetet och för uppföljning av effekter av utfärdade föreskrifter och andra arbetsmiljöåtgärder. Stöd vid planering och prioritering av verksamheten, underlag vid inspektion samt för att följa effekter av vidtagna åtgärder.

Departementet, arbetsmarknadens parter, branschorganisationer, arbetslivs- och arbetsmarknadsforskare, företagshälsovården, massmedia och allmänhet: Riskbedömningar och prioriteringar på arbetsmiljöområdet samt för information.

A.12 Uppläggning och genomförande

Statistiken baseras på arbetsskador som anmälts till Försäkringskassan på särskild blankett. Uppgifter som lämnas i anmälan registreras och klassificeras.

Uppgifter om bl.a. näringsgren, antal anställda, arbetsställets och arbetsgivarens kommun hämtas från SCBs företagsdatabas (FDB). Sysselsättningsuppgifter för näringsgrenarna hämtas från den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS) som produceras av SCB. Uppgifter om antalet sysselsatta inom enskilda yrkesgrupper kommer från arbetskraftsundersökningarna (AKU) också producerad av AKU.

Den 12 december 2012 infördes möjligheten att även anmäla arbetsskador via webben, så kallade e-anmälningar. Denna förändring kan komma att påverka både anmälningsbenägenheten och kvaliteten på de lämnade uppgifterna. För e-anmälningar är det arbetsgivaren som vid anmälan gör klassificering gällande exempelvis orsak och yrke tillskillnad mot pappersanmälningar då kodare manuellt gör klassificeringen. Drygt 98 procent av anmälningarna i denna publikation är pappersanmälningar varför e-anmälningarnas påverkan bedöms vara mycket begränsad och därför görs ingen detaljerad beskrivning av detta system i denna rapport.

A.13 Internationell rapportering

Årlig rapportering till ILO och Yearbook of Labour Statistics. Från informationssystemet om arbetsskador rapporteras årligen till EU antalet anmälda arbetsolycksfall med mer än tre frånvarodagar samt vissa typer av arbetssjukdomar.

A.14 Planerade förändringar i kommande undersökningar

Införandet av datainsamlingen via webben som infördes 12/12 2011 kommer att

få allt större betydelse för kommande rapporter.

B Kvalitetsdeklaration

B.0 Inledning

De övergripande målen för regeringens arbetsmiljöpolitik är att verka för en bra och utvecklande arbetsmiljö. Det innebär bl.a. att minska riskerna för ohälsa och olyckor i arbetet och att arbetsmiljön förbättras fysiskt, psykiskt, socialt och arbetsorganisatoriskt i ett helhetsperspektiv. Arbetsmiljöverket (AV) har huvudansvaret för genomförande av regeringens arbetsmiljöpolitik.

Uppgifter om skador och besvär är ett viktigt underlag för att förebygga nya arbetsskador. En viktig källa för detta arbete är de uppgifter om arbetsskador som anmäls till Försäkringskassan. En annan viktig källa för Arbetsmiljöarbetet är de intervjuundersökningar som SCB gör vartannat år på uppdrag av Arbetsmiljöverket. I dessa studier efterfrågas besvär som man haft under den senaste 12- månadersperioden som är relaterade till arbetet.

AV har sedan den 1 juli 1994 ansvaret för statistiken om arbetsskador och arbetsmiljön. Arbetsskadestatistik med i stort sett nuvarande utformning har tagits fram sedan 1979.

B.1 Innehåll

1.1 Statistiska målstorheter

Antal anmälda arbetsskador redovisas i förhållande till en rad olika bakgrundsvariabler som t ex typ av skada, kön, ålder, näringsgren och yrke. Anmälningarna ställs även i relation till antalet förvärvsarbetande inom olika kategorier. Statistiken omfattar framför allt år 2011, med vissa tillbakablickar på tidigare år.

1.1.1 Objekt och population

Omfattar arbetsskador anmälda till Försäkringskassan. Framför allt ingår uppgifter om olycksfall med minst en dags sjukfrånvaro samt arbetssjukdomar (oberoende av frånvaro) för arbetstagare och egenföretagare. I och med att alla arbetsskador inte anmäls ger statistiken inte en någon fullständig bild över det faktiska antalet arbetsskador.

1.1.2 Variabler

Sammanlagt registreras uppgifter om ca 50 variabler, varav vissa används för den officiella statistiken. Registreringen bygger huvudsakligen på de uppgifter som lämnas i arbetsskadeanmälan som görs till Försäkringskassan.

De variabler som presenteras i denna statistik för 2011 redovisas i förteckningen nedan. I förteckningen visas vilka variabler som bara finns för arbetsolyckor (O) respektive arbetssjukdomar (S). Om sådan markering saknas betyder det att variabeln finns för båda typerna av arbetsskador.

Uppgifter om skadan

Typ av skada
År då skadan inträffade (O)
År då skadan registrerades (S)

Uppgifter om arbetsgivare/arbetsställe

Näringsgren för arbetsstället SNI 2007

Uppgifter om den skadade

Ålder
Kön
Yrke enligt ISCO 08
Anställningsform

Skadans omfattning och svårighet

Besvär på grund av skadan (S)
Uppgift om datum för eventuellt dödsfall
Frånvaro från arbetet (i klasser)

Skadeförlopp

Avvikelse som orsakat olycksfallet (O)
Yttre faktor(O)
Misstänkt orsak till arbetssjukdom (S)

Från och med 2009 görs branschredovisningen enligt standard för svensk näringsgrensindelning 2007 (SNI 2007). Denna indelning har utarbetats och fastställts av SCB och har som bas EU:s reviderade näringsgrensstandard (NACE Rev.2). Uppgifter om **näringsgren** på arbetsställenivå för skadedrabbade företag och myndigheter hämtas maskinellt från Statistiska centralbyråns (SCB) företagsdatabas (FDB).

Yrkeskodning för skador som inträffat åren 1990-1996 följer den indelning som använts vid folk- och bostadsräkningen 1990, dvs nordisk yrkesklassificering (NYK83). Denna klassificering bygger i princip på "International Standard

Classifications of Occupations” (ISCO). Under perioden 1997 till 2010 kodades yrke enligt ”Standard för svensk yrkesklassificering” (SSYK) som bygger på den internationella yrkesstandarden ISCO-88. För skador som inträffat under 1992 och senare registreras yrkesuppgifter även i form av fritext. I denna publikation används yrkesklassificeringen ISCO-08, International Standard Classification of Occupations 2008. Bytet av nomenklatur medför att jämförelser bakåt i tiden försvåras.

Uppgiften om antal **förvärvsarbetande** fördelat på kön, ålder och bransch har hämtats från den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (Rams) för 2010 som sammanställts av SCB.

Genom **anställningsform** anges vilken grupp den skadade tillhör. Man skiljer på anställd personal (fast, tillfällig och ombord på fartyg), egenföretagare, värnpliktiga och övriga försäkrade som omfattas av statligt personskadeskydd. Kategorin förvärvsarbetande omfattar förutom arbetstagare även egenföretagare.

Arbetsjukdomsfallen har indelats efter **misstänkt orsak**, t ex belastning, buller, vibrationer, kemiska ämnen, organisatoriska eller sociala faktorer.

Frånvaro från arbetet presenteras på två sätt. I arbetsskadeanmälan lämnas uppgift om Trolig frånvaro, som är en preliminär uppskattning av frånvaron i klasserna *Ingen sjukfrånvaro, 1-3 dagar, 4-14 dagar* och *längre frånvaro*. Vidare finns ett alternativ för dödsfall.

De **dödsfall** som redovisats avser dels personer som avlidit i direkt anslutning till arbetsolyckan, dels personer som avlidit vid senare tidpunkt enligt uppgift som erhållits i efterhand av försäkringskassorna.

Avvikelse

Från och med 2002 kodas för arbetsolycksfall den avvikelse som orsakat olycksfallet. Kodningen av Avvikelse grundas på en klassificering som rekommenderas av EU:s statistikorgan Eurostat. Avvikelse beskriver det som avvikit från det normala i ett olycksfallsförlopp, t ex ett materialfel i en steg som orsakat en fallolycka.

1.1.3 Statistiska mått

De mått som används är **antal fall** och **relativa frekvenser**. Arbetsskaderisken inom olika näringsgrenar eller för andra grupper anges i arbetsskade statistiken genom att antalet skadefall ställs i relation till antalet förvärvsarbetande eller i vissa fall antal arbetstagare. Den relativa frekvensen (antal fall per 1 000 förvärvsarbetande) inom t ex en näringsgren är ett medelvärde över arbetare, tjänstemän och egenföretagare.

Den **relativa frekvensen** (rf = antal fall per 1000 förvärvsarbetande) för en viss kategori (i), t ex viss åldersgrupp, beräknas på följande sätt:

$$Rf_i = (A_i / S_i) * 1000 ;$$

där

A_i = antal anmälda fall i kategori i och

S_i = antal förvärvsarbetande i kategori i

1.1.4 Redovisningsgrupper

Arbetssskador delas in i

Arbetsolycksfall - olycksfall som inträffat på arbetsplatsen eller på annan plats, där den skadade vistats i eller för arbetet. I redovisningen skiljs olyckor som medfört sjukfrånvaro från de som inte inneburit frånvaro från jobbet.

Olycksfall på väg till eller ifrån arbetet – olycksfall som inträffat under färd till eller från arbetet.

Arbetsjukdomar – arbetssskador som uppkommit genom annan skadlig inverkan än olycksfall, t ex belastningsskador, allergier och hörselskador

Bland annat redovisas arbetssskadornas fördelning efter kön och ålder. Vidare presenteras uppgifter om avvikelser för arbetsolycksfall och misstänkt orsak för arbetsjukdomar. I statistiken redovisas även arbetssskadornas fördelning efter näringsgren. Denna redovisning görs enligt en egen gruppering baserad på SNI2007. Vidare redovisas arbetssskadorna efter yrke enligt ISCO 08, både på övergripande och på detaljnivå. Även trolig frånvaro och antal dödsfall redovisas.

1.1.5 Referenstider

Statistiken beskriver uppgifter om arbetsolycksfall som inträffat under 2011 samt arbetsjukdomar registrerade under 2011. För att en skada ska ingå i statistiken krävs att den har registrerats senast den 3 april 2012. Arbetssskador anmäls inte sällan ganska lång tid efter det att de inträffat. Antalet anmälda arbetsolyckor med sjukfrånvaro var fem procent högre i den slutliga statistiken 2010 än vad som preliminärt redovisats.

Vidare redovisas utvecklingen på övergripande nivå sedan 1980 och dödsfall i arbetsolyckor sedan 1955.

1.2. Fullständighet

Ett rapporteringssystem av denna art är känsligt för förändringar i lagar, sjukförsäkringssystem och för kampanjer. Det bygger också på att man känner till att arbetssskador enligt lag ska anmälas. Lokalt aktiva fackföreningar kan exempelvis höja anmälningsfrekvensen väsentligt vilket kan ge upphov till konstlade skillnader mellan såväl olika regioner eller branscher som olika sjukdomstyper.

Tre olika jämförande studier har gjorts mellan ISA och studierna av arbetsorsakade besvär. Även om de två källorna inte är jämförbara kan det vara intressant att göra sådana jämförelser. Till skillnad från ISA, som mäter ett inflöde av inträffade och rapporterade skador, visar urvalsstudierna ett bestånd av både nyare och äldre skador. Detta är en viktig förklaring till att urvalsstudiernas resultat visar på avsevärt högre nivåer än ISA, framför allt beträffande olycksfall

i arbetet.

Den senaste publicerade jämförelsen omfattade sex årgångar av besvärsundersökningen (1995-2000) och resultatet finns redovisat i rapporten Informationssystemet om arbetsskador och undersökningen om arbetsorsakade besvär. En jämförande studie (Rapport 2003:5 i SCBs serie Bakgrundsfakta till Arbetsmarknads- och Utbildningsstatistiken).

Studien för åren 1995-2000 visade att anmälningsgraden, dvs. andelen som rapporterat arbetsorsakade besvär och som fanns i ISA, var för arbetsolyckor 55 procent och för besvär av andra orsaker 23 procent. Anmälningsgraden varierar med avseende på olika bakgrundsfaktorer, t ex är den högre för män än för kvinnor, högre för fall med sjukfrånvaro och ökar med stigande ålder.

Sedan den 1 januari 1992 betalar arbetsgivaren sjuklön för alla sjukfall med högst 14 dagars sjukfrånvaro. Bland vissa arbetsgivare råder sannolikt en osäkerhet om huruvida arbetsskador inom sjuklöneperioden verkligen ska anmälas. När det gäller sjuklönefallen erhåller försäkringskassan normalt inte heller några sjukintyg och har därmed liten möjlighet att följa upp arbetsskadorna. Införandet av sjuklöneperioden bedöms ha inneburit att arbetsskador med kortsjukfrånvaro inte omfattas av statistiken i samma omfattning som tidigare. Längden på sjuklöneperioden har varierat under åren sedan 1992 och har varit som längst 28 dagar.

Införandet av karensdagen 1993 har inneburit att sjukfrånvaro är mer ekonomiskt kännsbar för bl.a. de som skadas i arbetet. Således undviker man möjligen i vissa fall att sjukskriva sig genom att istället ta semester, kompledighet etc., vilket kan påverka rapporteringsgraden av framför allt de lindriga skadorna.

Statistiken beskriver ett inflöde av arbetsskadeanmälningar, d v s för att en skada skall ingå i statistiken krävs att en anmälan gjorts till försäkringskassan. Registreringen av arbetsskadorna i ISA följer i huvudsak de anmälningrutiner och arbetsskadebegrepp som anges i Socialförsäkringsbalken

Detta innebär i korthet att

- skadan skall omfattas av arbetsskadebegreppet enligt arbetsskedeförsäkringen
- den skadade skall tillhöra sådan personkrets som omfattas av arbetsskedeförsäkringen
- skadan skall ha medfört minst en dags sjukfrånvaro (gäller dock inte arbetssjukdomar).

Detta innebär att vissa skadefall som inträffat i arbetet inte ingår i den statistiska redovisningen. Det gäller främst lindrigare olycksfall utan sjukskrivning. Andra arbetsrelaterade skadefall som utesluts är skador under arbete som inte utgör förvärvsarbete, skada på tredje person samt smittsamma sjukdomar utöver vissa som anges i Förordning (1977:284) om arbetsskedeförsäkring och statligt personskadeskydd.

Å andra sidan ingår i arbetsskadebegreppet vissa skador där sambandet till

arbetet kan ifrågasättas. Detta gäller t ex skador som uppkommit i samband med lek, idrott eller dylikt. Dessa utgör dock beträffande arbetsolycksfallen mindre än två procent och är då i flertalet fall skador under tjänsteutövande bland t ex barnstugepersonal, lärare eller brandmän.

Socialförsäkringsbalken trädde ikraft 1 januari 2011 och därigenom upphävdes bland annat lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring och lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd.

B.2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Uppgifternas kvalitet beror av dels registrets täckningsgrad, d v s hur stor del av den "verkliga" förekomsten av arbetsskador som anmäls och därmed ingår i registret, dels kvaliteten hos de enskilda uppgifterna. Täckningsgraden beror i på såväl formella avgränsningar som bortfall av arbetsskadeanmälning.

2.2 Osäkerhetskällor

2.2.1 Urval

Totalundersökning i den meningen att alla inkomna anmälningar registreras.

2.2.2 Ramtäckning

Målpopulationen överensstämmer med rampopulationen.

2.2.3 Mätning

Statistiken bygger på de uppgifter som lämnas i arbetsskadeanmälan. Kvaliteten på skadeanmälningarna varierar i hög grad. Uppgifterna kan vara av varierande kvalitet i en och samma anmälan.

Ett ytterligare problem är givetvis i vad mån de ifyllda uppgifterna överensstämmer med de verkliga förhållandena. Någon undersökning av detta har inte gjorts på senare år.

Den ibland långa tid som förflyter mellan skada och anmälningstillfälle kan försämra uppgiftskvaliteten. En orsak till eftersläpningen kan dock vara att skadefallet utreds. Av arbetsolyckorna 2010 hade hälften anmälts inom en dryg månad, medan 95 procent var anmälda inom fem månader. För arbetssjukdomar är tiden från skadetillfälle/visandedag till anmälan betydligt längre än för arbetsolyckor. Hälften av sjukdomarna anmäls inom knappt tre månader och 75 procent inom knappt åtta månader. Vid arbetssjukdom rör det sig ofta om tilltagande besvär och det är först när besvären blir mer påtagliga som anmälan görs. I anmälan är det oftast tidpunkten då besvären först visade sig som anges som skadedatum. I vissa fall kan det ta åtskilliga år att utveckla en arbetssjukdom och det kan då vara svårt att ange ett exakt datum för när sjukdomen först visade sig.

2.2.4 Svartsbortfall

Svartsbortfallet består av att informationen i anmälan inte är fullständig eller inte har kunnat läsas eller tolkas maskinellt. I görligaste mån rättas dessa ofullstän-

digheter upp till den slutliga statistiken. När materialet för den aktuella publikationen togs ut för bearbetning var det mindre 0,5 procent av anmälningarna som hade så ofullständig information att klassificering inte gått att göra beträffande t ex kön, ålder, typ av skada och anställningsform.

2.2.5 Bearbetning

Det registreringsystem som infördes 2002 är anpassat till arbetsskadeblankett och EU- klassifikationer. Blanketterna skannas och i samband med detta tolkas vissa uppgifter på blanketten maskinellt, t.ex. personnummer och skadedatum. Vid den manuella kodningen läses den skannade anmälningsblanketten direkt på bildskärmen. I samband med den manuella kodningen sker viss granskning och upprättning av de automatgenererade uppgifterna.

Felaktigt registrerade uppgifter orsakas av brister i det underlag som lämnats i anmälan eller felaktigheter i samband med kodning och registrering.

I syfte att upprätthålla hög kvalitet görs löpande genomgång av registerinnehållet. De som svarar för inkodningen i systemet får löpande instruktioner och utbildning i kodningsfrågor och klassifikationer.

Den information som registrerats för en skada kan vara mer eller mindre korrekt. Vanliga orsaker till fel i registret är:

- felaktigt eller ofullständigt ifyllda anmälningsblanketter
- maskinellt svårtolkade uppgifter
- fel i den manuella kodningen

Den manuella kodningen handlar i första hand om att översätta text till koder. I vissa fall kan flera alternativ vara aktuella och då handlar det om att göra en bedömning av vilket alternativ som bäst passar in på den aktuella skadan. Att göra ett korrekt val försvåras naturligtvis av att blanketterna ibland är ofullständigt ifyllda.

En del fel korrigeras vid systematiska. Vissa typer av fel kan dock upptäckas bara genom att studera de enskilda arbetsskadeanmälningarna och detta kan bara göras i begränsad omfattning, t ex vid misstanke om att den registrerade informationen inte är korrekt.

Ett sätt att få information om kvaliteten i de registrerade uppgifterna är att göra en ny oberoende kodning av delar av materialet: Ur 2006 års skadeanmälningar kontrollkodades ett slumpmässigt urval om 400 arbetssjukdomar och något fler arbetsolyckor. Av de sjukdomsvariabler som redovisas i denna publikation noterades en överensstämmelse om 98 procent för variabeln Anställningsform och 97 procent för variabeln Orsak. Variabeln Näringsgren har kodats på exakt samma sätt i 94 procent av fallen. Variabeln Besvär förekommer inte i tabellbilagan men kommenteras i texten. Här stämmer den ursprungliga koden överens med kontrollkodarens uppfattning i drygt 95 procent av fallen. När ett stort antal besvär anges i anmälan kan det vara svårt att fastställa det huvudsakliga. Överensstämmelsen för variabeln Kroppsdelen är 99 procent. Exakt samma

yrkeskod har åsatts anmälningarna i tre av fyra fall. Ett av problemen är att informationsinnehållet i skadeanmälningarna kan vara tämligen magert samtidigt som klassificeringen ska ske med hjälp av en i många fall ganska detaljerad kodförteckning.

Av de olycksvariabler som redovisas i denna publikation noterades en överensstämmelse om 96 procent för variablerna Anställningsform medan variabeln Avvikelse överensstämde i åtta fall av tio, redovisad på det sätt som görs i tabellbilagan. En av stötestenarna är att avgöra om skadan är en följd av att den drabbade trampade fel, eller om det fall som feltrampet resulterade i orsakade skadan. Att skilja på maskiner och handverktyg visar sig ibland vara problematiskt och bristfälligt ifyllda skadeanmälningar underlättar inte bedömningarna. Variabeln Kroppsdelen som den redovisas i publikationens textavsnitt kodades på samma sätt i nio fall av tio. I fyra fall av fem har koden för variablerna Yrke och Yttre faktor registrerats på samma sätt vid kvalitetskontrollen som vid ursprungsregistreringen.

Svårigheter och fel som upptäcks i den kodade informationen möts med insatser i form av utbildning och förbättrade kodningsinstruktioner. Klassifikationerna har också i vissa fall justerats för att bli bättre anpassade till den information som i praktiken oftast finns tillgänglig vid registreringsarbetet.

En uppgift som tillförs automatiskt är **näringsgren**, vilken huvudsakligen hämtats från företagsdatabasen (FDB) hos SCB. Kvaliteten är således primärt beroende av kvaliteten hos näringsgrenskoden i FDB. Uppgiften om näringsgren avser arbetsställets huvudsakliga verksamhet vid det företag där respektive skadad person arbetar. Vissa fel i uppgiften om näringsgren kan föreligga för företag som bedriver fler verksamheter vid ett arbetsställe. I dessa fall bestäms näringsgrenskoden i princip utifrån den verksamhet som sysselsätter flest anställda.

Beräkning av relativa frekvenser för näringsgrenar grundas på antal skador och på antal förvärvsarbetande enligt Rams 2010 (SCBs registerbaserade arbetsmarknadsstatistik). Om en person förs till olika näringsgrenar i ISA och Rams påverkas tillförlitligheten. I båda registren är det i första hand valet av arbetsställe enligt FDB som avgör näringsgren. Om en person förts till olika arbetsställen kan denne då komma att registreras inom olika näringsgrenar. Vid arbetsskaderegistreringen utgår man från förhållandet vid skadetidpunkten, medan uppgiften i Rams i huvudsak grundas på situationen i november månad det aktuella året. Byte av arbetsgivare kan alltså innebära en felkälla. Under ett år byter drygt var tionde person i arbetskraften arbete. Ofullständiga uppgifter i arbetsskadeanmälan är en annan felkälla.

2.2.6 Modellantaganden

Inga modellantaganden görs.

2.3 Redovisning av osäkerhetsmått

Inga osäkerhetsmått redovisas.

B.3 Aktualitet

3.1 Frekvens

Statistiken har publicerats årligen sedan 1979.

3.2 Framställningstid

Publikationen offentliggjordes drygt fem månader efter referensårets slut. Framställningstiden uppgick till ca två månader, oräknat skaderegistreringen.

3.3 Punktlighet

Statistiken publicerades på webben enligt plan 31 maj 2011.

B.4 Jämförbarhet och sam användbarhet

4.1 Jämförbarhet över tiden

Statistiken har publicerats med i huvudsak samma innehåll och metodik sedan 1979. Kodningssystemet genomgick en mer genomgripande förändring fr.o.m.1992 och år 2002, vilket gör att det är svårt – i vissa fall omöjligt- att erhålla total jämförbarhet för hela perioden.

För jämförbarhet över tiden är det också viktigt att anmälningsbenägenheten inte förändrats. Under åren 1992-93 genomfördes vissa förändringar i försäkringssystemet, vilket medfört att siffrorna för 1992 och senare inte är helt jämförbara med tidigare år. 1992 infördes en sjuklöneperiod på 14 dagar under vilken arbetsgivaren betalar lön vid sjukdom. Förändringen har sannolikt inneburit att arbetsskador med kort sjukskrivningstid inte rapporteras i samma utsträckning som tidigare. Den 1 april 1993 infördes en karensdag i sjukförsäkringen. Det kan ha ytterligare minskat anmälningsbenägenheten för kortare sjukskrivningar.

När det gäller arbetsolycksfall kudas och kompletteras fr.o.m. 2002 manuellt, normalt endast i de fall där skadan gett upphov till frånvaro under minst en dag. Det är också de fall som mer ingående redovisas i den aktuella statistiken. Före 2002 registrerades och publicerades även vissa arbetsolyckor utan frånvaro. Det gällde tandskador, akut hörselnedsättning och psykisk reaktion (vid hot, rån etc.). Av de arbetsolyckor som ingår statistiken för 2001 har ca en tiondel inte medfört sjukfrånvaro.

4.2 Jämförbarhet mellan grupper

Någon helt motsvarande statistik finns inte. Det finns dock två andra statistik-källor med fokus på skador och besvär som orsakats av arbetet. Den ena är studierna av arbetsorsakade besvär och den andra är statistiken över godkända arbetsskador som sammanställs av AFA Försäkring.

Studierna av arbetsorsakade besvär har utförts av SCB sedan 1991 och resultaten presenteras i SCBs serie Statistiska meddelanden. Sedan 1994 utförs dessa studier på uppdrag av Arbetsmiljöverket. Medan ISA huvudsakligen omfattar nya skador, mäter SCB:s undersökningar beståndet av både äldre och nyttkomna arbetsorsakade besvär under ett år. Denna skillnad i mätmetod medför en tämligen stor skillnad beträffande de redovisade nivåerna avseende arbetsskador.

Arbetsskador som anmäls till Avtalsförsäkringarna (AFA) registreras och ingår i deras skaderegister. När det gäller olycksfall i arbetet som AFA presenterar ligger fokus på godkända och ersatta allvarliga skador, dvs. sådana som inneburit medicinsk invaliditet, dödsfall eller lett till sjukskrivning (eller

motsvarande läkningstid) i mer än 30 dagar. Arbetsjukdomar i statistiken från AFA utgörs av anmälningar som lett till ersättning. För att ersättning ska kunna utgå från AFA för en arbetsjukdom krävs att den godkänts av Försäkringskassan eller att den finns med i den så kallade ILO- förteckningen över arbetsjukdomar.

4.3 Samanvändbarhet med annan statistik

SCB har sedan 1989 löpande gjort undersökningar om olika arbetsmiljöfaktorer. Resultatet från dessa undersökningar publiceras i serien Statistiska meddelanden AM68. Genom att studera resultaten från arbetsmiljöundersökningarna kan man studera i vilken utsträckning en kraftig exponering för olika arbetsmiljöfaktorer också ger en hög frekvens av anmälda arbetsskador.

Vid studier av anmälda arbetsskador är det också viktigt att kunna ställa resultaten i relation till utseendet på den förvärvsarbetande befolkningen, t ex fördelningen med avseende på kön, ålder, bransch och region. Uppgifterna från SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU) liksom den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (Rams) är där med viktiga komplement till arbetsskadestatistiken.

B.5 Tillgänglighet och förstälighet

5.1 Spridningsformer

Den aktuella publikationen för 2011 har publicerats i Arbetsmiljöverkets statistikserie "Arbetsmiljöstatistik". Publikationen finns i pdf-format på webben (www.av.se/statistik) under rubriken "Statistik".

5.2 Presentation

Presentation framgår av publikationen.

5.3 Dokumentation

I publikationen finns en kortare presentation av Informationssystemet om Arbetsskador. Vidare kan information om statistiken och systemet erhållas från Statistikenheten vid Arbetsmiljöverket (se p 5.5 nedan).

5.4 Tillgång till primärmaterial

Arbetsmiljöverket utför på beställning specialbearbetningar av primärmaterial. Enskilda forskare eller andra intressenter kan även erhålla avidentifierade uppgifter på lämpligt datamedia. Specialbearbetningarna görs till självkostnadspris.

5.5 Upplysningstjänster

Vid frågor gällande statistiken kontakta Svarstjänsten tel. 010-730 90 00.

Annan statistik avseende arbetsskador och arbetsmiljö finns även på Arbetsmiljöverkets hemsida (www.av.se) under rubriken "Statistik".